

УСТАНОВА КУЛТУРЕ
”ЂУПРИЈА”

ЗНАМЕНИТЕ ЂУПРИЧАНКЕ

Жене које су
обележиле 20. век

Ђуприја 2021.

Знамените Ђупричанке 20. века

Обележавање и прослављање Међународног дана жена представља идеалну прилику да се укаже на положај жена у савременом друштву, па њихову посебност и специфичност у цивилизацијском развоју, борбу за остваривање својих права и резултате које су до сада оствариле. У вези са тим, Установа културе „Ђуприја“ поставила је себи за циљ да овогодишњи Међународни дан жена обележи изложбом о женама које су прославиле Ђуприју и учиниле је препознатљивом у земљи и свету. Постери посвећени знаменитим Ђупричанкама 20. века, са њиховим фотографијама и биографијама који ће бити представљени публици, у ствари су само делић онога чиме Ђуприја заиста располаже. А располаже невероватно талентованим људима.

Изложба „Знамените Ђупричанке 20. века“ као прва овакве врсте у Ђуприји и овом делу Србије има едукативни карактер, уз фокус на културноисторијском развоју једног поднебља оствареном кроз дела великих жена. Као таква, ова изложба је пред собом поставила неколико циљева. Можда би најважнији од њих био одавање почasti великим женама које су име Ђуприје прославиле у земљи и са попосом проносиле кроз свет, односно женама које су својим посебним радом и залагањем учиниле Ђуприју бољим местом за живот. Наредни циљ би могао да буде едукација грађанства, у првом реду млађих нараштаја о животним делима жена које су се родиле у Ђуприји или се у Ђуприју однекуд доселиле, ту у њиховом комшилuku живеље и стварале и потпуно незаслужено остале на маргинама историје, заборављене.

Важан ефекат који izložba treba da postigne je početak aktivnog rada na proučavanju i očuvanju lokalnog kulturnoistorijskog nasleđa, kroz istraživanje delatnosti znamenitih žena Vuprije, prikupljanje istorijske građe, fotografija, audio i video zapisa o njima i pisanje njihovih biografija. Ova izložba u tom smislu predstavlja podstrek stručnoj javnosti i običnom građanstvu da se o delima velikih žena neprestano govori i istražuje. Otud i ideja da se izložba ovakve vrste po prvi put organizuje u Vupriji, što je ujedno svrsta među retke gradove u Srbiji koji su na ovakav način napravili oмаж svojim znamenitim sugrađankama.

Izložbu o znamenitim Vupričankama 20. veka veћinom čine posteri sa biografijama i relevantnim fotografijama žena, ali i oni koji su posvećeni značajnim ženskim institucijama u Vupriji u prvoj polovini 20. veka. Na jednom od njih nalaze se podaci o Vuprijskoj Ženskoj podružnici, dobrotvornoj organizaciji koja je kao ogranak istoimenog beogradskog društva, okupljala preduzimljive žene u Vupriji i okolini. Ovo žensko društvo je bilo jedno od najstarijih u centralnoj Srbiji. Od osnivanja Podružnice, daleke 1885. godine, sve do početka Drugog svetskog rata, њене članice su aktivno pomagale siromашne i bolesne sugrađane svih starosnih kategorija, bilo finansijski ili materijalno, шиле рубље и припремале храну за своју војску и народ током ратова. Vuprijska ženska podružnica je pored dobrotvornog rada, била и један од главних посилаца kulturnih aktivnosti u Vupriji u међуратном периоду.

U prvoj polovini prošlog veka u Vupriji su postojale две специјализоване женске школе. Једну од њих основала је *Женска подружница* 1904. године. То је била Женска запатска школа. У њој су се женске деца, махом из сиромашних породица, учила шивењу одеће и рубља, плетењу, хеклању, везењу и изради других украсних радова. Најбоља ученица је на крају сваке школске године награђивана шиваћом машином, док су остале као поклон за успех добијале маказе за кројење, игле за плетење, ћерћеф за вез, школске књиге и повчане награде. Школа је имала своју зграду од 1927. године у центру Vuprije и радила је до педесетих година прошлог века. У просторијима некадашње Женске запатске школе отворена је средња Медицинска школа. Препознатљива зграда са зеленом куполом у којој су се поменуће школе налазиле срушена је почетком 21. века

Друга, специјализована женска школа била је *Домашњичка школа у Добричеву*, отворена 1928. године заједничким напорима Моравске области и Министарства пољопривреде и вода Краљевине СХС. У овој школи је вршена обука и народно просвећивање женске омладине, нарочито са села и добрим делом неписмених. Поред општих школских предмета који су се изучавали и у осталим школама, овде су се учили и предмети из области сточарства, живинарства, градинарства, конзервирање воћа и поврћа. Такође, ученице су стицале знања из хигијене, указивања прве помоћи, неге одојчади, распознавања и чувања од заразних болести и туберкулозе.

На осталим постерима налазе се крајке животног приче жена са њиховим фотграфима и илустрацијама везаним за њихов рад.

Један од постера посвећен је учитељици **Христини Поповић** родом из Алексишца, која је крајем 19. века службовала у ћупријској основној школи и у граду на обали Раванице започела борбу за побољшање положаја жена у Србији, одржавши једно од првих јавних предавања на ту тему. Награђено бројним одликовањима за свој дугогодишњи рад на просвећивању жена, име Христине Бошковић заједно са Ћупријом стоји на почетку временске линије развоја феминистичког покрета у овом делу Србије.

Мало људи зна да је у Ћуприји у жеку Великог рата рођена једна од најталентованијих и најпознатијих балерина међуратне Југославије, **Нада Араџеловић**, којој је посвећен један од плаката. Изузетно занимљив животни пут је ову рођену Ћупричанку по завршетку Другог светског рата одвео у Јужну Америку одакле се никад није вратила. У Ћуприји је рођена и детињство провела и глумица и мецосопран **Даница Дана Јоцић** која је остварила

запажену глумачку каријеру радећи у многим репомирашним позориштима и позоришним трупам у Југославији, међу којима и у београдском Народном позоришту.

Једна од најбогатијих жена и велика добротворка српског народа била је **Босиљка Јанић**, унука Џинџар Јанка Поповића, устаничког војводе. Ова знаменита жена је рођена у Ћуприји, где је провела детињство, да би касније у Београду удајом за рентеријера Голуба Јанића стекла велико богатство, које је читавог живота делила са сиромашним пародом. Била је велика задужбинарка и добротворка многих удружења у читавој Србији и Југославији.

Иако родом из Бапата, **гп Дражица Поповић Шећеров** је својим дугогодишњим радом и залагањем у потпуности заслужила епитет знамените Ћупричанке. Са преко тридесет година, колико је провела у Ћуприји, радећи у болници, женским школама и лечећи болесно становништво током најгорих предаћа, др Драгица је остала упамћена као племенита жена великог срца, одличан лекар и велики хуманиста.

Своја места у причи о знаменитим женама Ћуприје заслужиле су и локалне хероине Другог светског рата. Партизанке **Живка Дамњановић** и **Милица Цетић**, младе жене које су заљубљене у слободу и идеју револуције дале своје животе у антифашистичкој борби и данас имају своје улице и спомен бисте у граду.

Velika sportska radnica u posleratnoj Bugriji, *Marija Maša Jovanović* i u neku ruku nena naslednica, profesorka fizickog vaspitaња *Zorka Bekić* bile su i ostale prve i prave legende bugrijskog ženskog sporta i fizickog vaspitaња, jedna kao sportski trener, a druga kao atletičarka i profesorka. Zahvaljujući njima, generacije (uglavnom) ženske dece otkrivale su svoj talenat za neki od sportova i učestvovalе u najвећим државним sportskim manifestacijama, slетovima i takmičењima.

Из Bugрије као града познатог по најбољим лекарима потиче и *проф. др Милана Поповић Роловић*, један од најпознатијих светских дечјих нефролога и свакако најцењенији у бившој Југославији. Ова знаменита Bugричанка задужила је светску, а не само југословенску медицинску науку својим открићима у поменутој области. Потпуно заслужено Центар за хемодијализу и трансплантацију бубрега на Универзитетској дечјој клиници у Тиршовој, који је основала, носи назив „проф. др Милана Поповић Роловић“.

Највећа атлетска легенда Србије и Југославије, светска рекордерка и европска шампионка *Vera Nikolić* сматра се најпознатијом Bugричанком, иако није ту рођена. Окићена најсјајнијим светским одлицима, ова знаменита жена је уз своје огромне успехе златним словима урезала Bugрију као колевку српске атлетике и место у коме се стварала историја.

Највећа атлетска легенда Србије и Југославије, светска рекордерка и европска шампионка *Vera Nikolić* сматра се најпознатијом Bugричанком,

Рођена у чувеној чешкој колонији на јужном ободу Bugрије, коју је у својој аутобиографији тако верно описала, најпознатија и непревазиђена српска харфисткиња *Милица Барих* је име свог града прославила на највећим светским сценама. Ова знаменита жена је поред рада на Факултету музичке уметности и у Београдској филхармонији увек радо долазила у Bugрију, где је између осталог, учествовала и у отварању Ниже музичке школе.

Из чешке колоније потиче и *Далиборка Стојишић*, симбол југословенског шоу бизниса у социјалистичком периоду, а у дапашње време списатељица. Ова жена је поред своје лепоте, која јој је донела титулу мис Југославије и мис фотогеничности на такмичењу за најлепшу жену света, располагала и многим другим талентима, попут глуме и певања.

У овој изложби су представљена дела незнатног броја жена чије се стваралаштво везује за град на обали Мораве, односно пису убројане све знамените Ђупричанке које су обележиле 20. век. Ђуприја има ту карактеристику да је одлично место за развој најразличитијих талената, а жене чији су животописи представљени у овој изложби само су репрезентативни примери богатства овог града.

На крају се намеће закључак да у Србији постоји мало градова који потпуно заслужено и са поносом могу да носе епитет *града ателетике, медицине и музике*. Препознатљивост наше Ђуприје у том погледу је нешто што се већ деценијама уназад подразумева. Међутим, ако се мало боље сагледају чињенице, оне несумњиво указују на то да су, у ствари, знамените Ђупричанке свој град учиниле великим, славним и цењеним у свету. Оне су достигле највеће висине професионалног, спортског, научног и културно-уметничког стваралаштва. Оне су те, које су о свом граду приповедале, писале и певале, са собом га носиле у свет, своје успехе са њим делиле и често му се враћале.

Ђуприја, март 2021. година

мр. Стефан Стаменковић, историчар

УСТАНОВА КУЛТУРЕ ”ЋУПРИЈА”

Знамените Ћупричанке 20. века

Издавач:

Установа културе ”Ћуприја”

Аутор текста каталога:

мр. Стефан Стаменковић, историчар

Графичко решење:

Саво Лукић

Штампа:

Графокартонка Ћуприја

Тираж:

40 примерака

Ћуприја 2021.

УСТАНОВА КУЛТУРЕ
”ЋУПРИЈА”

www.uk.cuprija.rs